

KOVÁCS JANKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Hőfödte emlékfoszlányok

Han Kang: *Nem válunk szét*. Fordította: Kiss Marcell. Budapest: Jelenkor
Kiadó, 2025. 283 oldal

A koreai irodalom magyar nyelvű fordítása viszonylag későn, csak a XX. század közepén kezdődött meg, ekkor alakultak ki a diplomáciai kapcsolatok a KNDK és a Magyar Népköztársaság közt. Ez hatással volt a fordított művek típusára is: kezdetben csak észak-koreai költők politikai tartalmú művei jelentek meg magyar fordításban, ezeket általában az oroszon mint közvetítőnyelven keresztül fordították. Változatosabb háttérű és tartalmú fordított művek a '60-as évek közepétől kezdtek el megjelenni, erre példa az 1965-ös *A három özvegy miniszter* című koreai mesegyűjtemény, amelyet szintén közvetítőnyelvekből fordítottak, a lektora azonban már egy Korea-szakértő, Sövény Aladár volt. Ezt követték Mártonfi Ferenc nyelvész és sinológus versfordításai. Mártonfi 1970-ben tért haza Észak-Koreából, ahol tökéletesen megtanulta a nyelvet, ezt követően pedig a koreai nyelvészettel és irodalommal kapcsolatos tanulmányokat és a klasszikus koreai költészet néhány kiemelt jelentőségű darabjának magyar fordítását is publikálta a következő évtizedekben.

Ezt a munkásságot folytatta és fejlesztette tovább Osváth Gábor nyelvész és műfordító, aki a koreai költészet legtermékenyebb magyar fordítója. Osváth szintén Észak-Koreában volt cserédiák, később pedig a Külkereskedelmi Főiskola Keleti Nyelvek Tanszékén, majd az ELTE Koreai Tanszékén is oktatott koreai nyelvet és irodalmat. Számos írása jelent meg a koreai kultúra, nyelv és irodalom témaköreiben, valamint az első olyan teljes verseskötet, amelyet közvetlenül koreairól fordítottak magyarra, szintén az ő nevéhez fűződik, ez a 2002-ben kiadott *Az öt barát éneke*.

Osváth írta meg az első átfogó magyar nyelvű koreai irodalomtörténetet is, amely *A koreai irodalom rövid története* címen jelent meg 2016-ban. Ebben az évben nyerte el Han Kang 한강 *Növényevő* (Ch'aesikchuŭja, 채식주의자, szó

szerinti fordítása: Vegetáriánus) című regényének angol fordítása a Nemzetközi Man Booker-díjat, és ennek hatására az író nő nemzetközi hírnévre tett szert. Osváth irodalomtörténeti kötetében azonban nem emiatt szerepel Han Kang a kortárs írók legfiatalabb említettjeként, hanem valószínűleg annak a meglepő fordulatnak a hatására, hogy két évvel Osváth könyvének megjelenése és a *Növényevő* Man Booker-díja előtt, 2014-ben, Han Kang Magyarországon járt. Azért utazott ide, hogy részt vegyen egy közös felolvasóesten régi barátjával, Petőcz András magyar íróval, akivel egy amerikai íróprogramról ismerték egymást. A felolvasóest anyagából a Koreai Kulturális Központ készített egy rövid füzetet, amelyben Osváth Gábor közvetítésében olvasható magyarul Han néhány verse és egy részlet az *Asszonyom gyümölcse* (Nae yōjaū yōlmae, 내 여자의 열매, szó szerinti fordítása: Nőm gyümölcse) című novellájából, amely a *Növényevő* alapötletének is mondható. Tehát valójában nem a *Növényevő* az első magyarra lefordított Han Kang-mű; Osváth volt Han Kang első magyar fordítója, bár a felolvasóestnek ez a füzetkéje nem került könyvesbolti forgalomba.

Han Kang 1993-ban kezdte írói pályafutását, amikor öt versét publikálta egy dél-koreai irodalmi folyóirat. Napjainkig egy verseskötete, három novellaskötete és nyolc regénye látott napvilágot. Regényei közül magyar fordításban először a *Növényevő* jelent meg 2017-ben: Kim Bo-guk 김보국 és Németh Nikolett közös fordítását a Jelenkor Kiadó adta ki. Ezt követte Kiss Marcell fordításában a *Nemes teremtmények* (Sonyōni onda, 소년이 온다, szó szerinti fordítása: Jön a fiú) 2018-ban és a *Görög leckék* (Hūrabō sigan, 희랍어 시간, szó szerinti fordítása: Ógörög nyelvóra) 2024-ben.

Han Kang 2024-es irodalmi Nobel-díjának hatására látványosan nőtt az érdeklődés Magyarországon a dél-koreai irodalom iránt. Erre jó példa volt 2025 októberében a 30. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál, ahol több új dél-koreai regényt is bemutatottak, például az Európa kiadásában Hwang Bo-rŭm 황보름 író nőnek *A könyvesbolt* (ōsō oseyo hyunamdong sōjōmimnida, 어서 오세요, 휴남동 서점입니다, szó szerinti fordítása: Üdvözlöm, ez a Hyunamdong könyvesbolt) című művét, és Han újabb, Kiss Marcell által magyarra fordított regényét is, amely magyarul a *Nem válunk szét* (Chakpyōrhaji annūnda, 작별하지 않는다, szó szerinti fordítása: Nem búcsúzunk el) címet viseli.

Az író nő műveire az összetett, nehéz témák jellemzőek: sok regénye az emberi kegyetlenség kérdését járja körül, és nem retten vissza az olyan tabutémáktól sem, mint az az XX. századi koreai történelmi vagy generációs traumák, amelyekről évtizedekig tilos volt beszélni. Történelmi traumát dolgoz fel a *Nemes teremtmények* című regénye, amelynek háttérét az 1980-as kwangju-i 광주 felkelés adja, valamint a *Nem válunk szét*, amelyben az 1948–1949 közt zajló Cheju szigeti 제주도 felkelésnek és az azt követő megtorlásoknak áldozatai és túlélői jelennek meg a szereplők visszaemlékezésein keresztül.

A *Nem válunk szét* főhőse Kyönggha 경하, egy író, aki a K. városának felkelését bemutató könyve írása közben elszigetelődött a családjától. Jelenleg egyedül él, és amikor nem a kínzó migrén gyötri, a végrendeletét próbálja megírni. Ezt az állapotot szakítja meg régi barátjának, Insönnak 인선 az sms-e. „El tudsz most jönni?” – kérdezi Insön, és egy kórház címét adja meg. Insön Cheju szigetén él, dokumentumfilmeket készít, mellette pedig famegmunkálással foglalkozik. Miközben egy olyan projekten dolgozott, amelynek Kyönggha egy álma adta az alapját, megsérült, és kórházba került. Kyönggha-t arra kéri, hogy azonnal utazzon el Cheju-ra, és viselje gondját az ő otthagyt papagájának. Kyönggha vékony tornacipőben, a gyógyszerei és bármilyen csomag nélkül taxiba ül, és eléri az aznapi utolsó repülőgépjáratot a szigetre. Cheju-n hatalmas hóvihar tombol, az amúgy is ritka járatok még ritkábban közlekednek, Kyönggha pedig az emlékei alapján próbálja megtalálni Insön házát, miközben ruhái átáznak, és migrénje is egyre erősebb hullámokban tör rá. Az út végén, a sötét erdőben elesik, és eszméletét veszti.

Amikor magához tér, már hajnalodik, a halvány világosságban botorkál tovább, és a havas erdőben végül meglátja az Insön műhelyéből kiszűrődő fényt. Bár elérte célját, Kyönggha helyzete egyre rosszabb: a migrénje mellett az erdei baleset során szerzett sérülései is kínozzák, a házban pedig a hóvihar miatt elmegy az áram, így fűtés és világítás nélkül marad. Miután álmából felébred, minden megváltozik: a házban megjelenik Insön és a papagájok, Kyönggha pedig azon töpreng, ki a szellem, Insön és a madarak vagy ő maga.

Az ettől kezdve egyre álomszerűbb történet utolsó része Insön családjának múltjára, a sziget XX. századi történelmére fókuszál. Insön jegyzetei közül előkerülnek a cheju-i felkelésről és az azt követő megtorlásokról szóló újságkivágások meg levelek, amelyekből szép lassan kibontakozik a család története, az eltitkolt igazság.

A műben megjelennek az író jellemző motívumai, amelyeken keresztül kapcsolódást vélhetünk felfedezni a regényei közt. Ilyen az elszigetelt, szenvedő főhős; a rácsodálkozás a nyelvre, ebben az esetben a cheju-i dialektusra; a madár, amelynek szimbolikájáról Han Kang műveiben külön tanulmányt lehetne írni; valamint ilyenek az akár önéletrajznak is nevezhető elemek (a főhősnő, aki a K. városbeli felkelésről írt könyvet, és akit migrén gyötr, lehetne akár maga Han Kang). Ilyen a szenvedő test motívuma is, amely ebben a regényben ismét nagy szerepet kap. A főszereplők testi sérülései mellett az időjárás kegyetlen szélsőségei is nehezítik a létezést: a regény elején a fojtogató meleg, a történet további részében a fagyhalállal fenyegető hó.

A hó és a fagy, amely néhány évtizeddel korábban vékony jégréteget vont a Cheju szigeti felkelés alatt kivégzett lakosok tetemeire. A cheju-i mészárlásról, mint a *Nemes teremtményekben* ábrázolt kwangju-i felkelésről is, évtizedeken

át tilos volt beszélni Dél-Koreában, és a korabeli cenzúra miatt ma sem lehet pontosan rekonstruálni a történeteket. Ennek a célzott elfeledtetésnek hatására kialakult hályog fedi Insön kutatását is a regényben: a levélrészleteken és újságkivágásokon keresztül homályosan, töredékekben látszódnak az események, mintha a diafilm egyes képkockái kiégték volna.

Ez a fragmentáltság megjelenik a szöveg szintjén is. A történetet gondolat- és beszélgetésfoszlányokból ismerjük meg; az olvasó éppúgy töredékekből próbálja rekonstruálni a regény történéseit, mint a főszereplők a felkelés eseményeit. A szöveget visszaemlékezés-részletek, szabadversszerű formák szabdadják, a dialógusok azonban jelöletlenül összefolynak a szövegtörzsszel. Ez a lírai káosz teszi még álomszerűbbé a valóság és képzelet határán egyensúlyozó történetet.

Han Kang művei a líra és a próza határán mozognak; fordítójának egyben versfordítóként is működnie kell. Az író regényeinek fordításain keresztül a magyar olvasók egyszerre ismerkednek meg a koreai prózával és kortárs költészettel. Bár a koreairól magyarra fordított művek nagyon nagy százaléka regény, Han Kang művein keresztül megnyílik az ajtó a koreai költészet irányába is, kialakulhat olyan érdeklődés a magyar olvasókban, amely fellendíti a koreai költészet fordítását is, így folytatva Osváth Gábor évtizedes munkáját. Idővel talán Han Kang 2013-ban megjelent *Fiókba raktam az estét* (Sörabe chönyögül nőhő tuötta, 서랍에 저녁을 넣어 두었다) című verseskötetének is lesz magyar fordítása.